

ZMIANY W PRODUKCJI BURAKA CUKROWEGO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2002-2011

Arkadiusz Artyszak

Katedra Agronomii
Szkoly Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Kierownik: prof. dr hab. Zdzisław Wyszyński

Słowa kluczowe: burak cukrowy, rynek cukru, Unia Europejska, województwo dolnośląskie
Key words: sugar beet, the sugar market, the European Union, Lower Silesian province

S y n o p s i s. W pracy przedstawiono zmiany w produkcji buraka cukrowego w województwie dolnośląskim w latach 2002-2011. W tym okresie powierzchnia uprawy buraka cukrowego zmniejszyła się o 63,1%, plony zwiększyły się o 53,7%, a zbiory zmalały o 3,0%. Od 2002 roku do 2010 roku areal buraka cukrowego został ograniczony w 26 powiatach, w tym w 11 o ponad 30%. Głównym powodem zmniejszenia arealu buraka cukrowego była reforma rynku cukru w Unii Europejskiej w latach 2006-2009.

WSTĘP I CEL PRACY

Jednym z ważnych elementów wspólnej polityki rolnej (WPR) w Unii Europejskiej (UE) jest regulacja rynku cukru. Od początku lipca 2006 roku wprowadzono reformę tego rynku [Rozporządzenia Rady 318/2006, 319/2006 i 320/2006]. Jej celem miało być ograniczenie produkcji cukru w UE o 33% i zwiększenie konkurencyjności całego sektora. Początkowe efekty reformy były niewystarczające, dlatego wprowadzono administracyjne obniżenie limitów produkcyjnych w roku 2008/2009 [Rozporządzenie Rady 1260/2007]. Spowodowało to znaczne ograniczenie powierzchni uprawy buraka cukrowego w wielu krajach, w tym w Polsce [Artyszak 2012a].

W wyniku restrukturyzacji w całym kraju producenci cukru zrzekli się prawa do produkcji około 367 tys. t cukru, co stanowiło 20,7% kwoty produkcyjnej cukru w Polsce [Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 czerwca 2011 r.]. W ramach pomocy dla poszkodowanych rolników i firm współpracujących z branżą cukrowniczą opracowano Krajowy Program Restrukturyzacji, którym zostało objętych 981 gmin i 26718 rolników w całym kraju [Obwieszczenie z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie Krajowego Programu Restrukturyzacji, Obwieszczenie z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie wykazu gmin objętych procesem restrukturyzacji, Obwieszczenie z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie zmiany wykazu gmin objętych procesem restrukturyzacji, Obwieszczenie z dnia 22 czerwca 2011 r. w sprawie zmiany Krajowego Programu Restrukturyzacji].

Krajowy Program Restrukturyzacji obejmował dwa działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* oraz *Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej*. W ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* Agencja Rynku Rolnego wypłaciła w całym kraju 2885 wnioskodawcom 89,5 mln zł. W ramach działania *Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej* 19 wnioskodawców otrzymało 38 mln zł [Agencja Rynku ... arr.gov.pl].

Celem pracy jest ocena i wskazanie przyczyn zmian produkcji buraka cukrowego w latach 2002-2011 w województwie dolnośląskim, jednym z głównych regionów uprawy tej rośliny w Polsce.

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Do przygotowania pracy wykorzystano dane Banku Danych Lokalnych GUS dotyczące produkcji buraka cukrowego w województwie dolnośląskim w latach 2002-2011 oraz wyniki Powszechnych Spisów Rolnych w 2002 i 2010 roku, charakteryzujące powierzchnię uprawy w poszczególnych powiatach i gminach. Wyliczono udział produkcji buraka cukrowego w województwie dolnośląskim w stosunku do produkcji krajowej w poszczególnych latach. Dokładnie scharakteryzowano 50 gmin, w których produkcja buraka cukrowego w 2002 roku była największa. Na podstawie danych z 2010 roku dla powiatów i gmin przedstawiono liczbę gospodarstw, w których prowadzono uprawę buraka cukrowego, oraz wyliczono średnią wielkość plantacji (takie dane z 2002 roku są niedostępne), którą porównano z średnią dla województwa i całego kraju. Średnią wielkość plantacji dla całego kraju obliczono na podstawie danych GUS. Obliczenia wykonano w arkuszu kalkulacyjnym Microsoft Excel. Wyniki zaprezentowano w tabelach.

WYNIKI BADAŃ

Powierzchnia uprawy buraka cukrowego w województwie dolnośląskim od 2002 roku do 2011 roku zmniejszyła się o 63,1% (tab. 1.). Trend tych zmian był wyraźnie malejący. Najmniejszą powierzchnię zanotowano w 2008 roku, gdy zdecydowano o administracyjnym ograniczeniu limitów produkcji cukru w UE, w tym dla Polski o 13,5%. W ocenianym okresie udział powierzchni uprawy buraka cukrowego w województwie dolnośląskim w całkowitej powierzchni krajowej wyniósł około 10% (dla gospodarstw indywidualnych 8%) i był stabilny.

Plony korzeni buraka cukrowego w województwie dolnośląskim w latach 2002-2011 wzrosły z 41,3 t/ha do 63,5 t/ha, czyli o 53,7%. Zmiany te obrazują tendencją wzrostową, przy czym była ona silniejsza dla gospodarstw ogółem niż gospodarstw indywidualnych. Oznacza to, że wzrost plonu był większy w dużych przedsiębiorstwach rolnych. Przy dużej skali produkcji łatwiej jest bowiem zastosować nowoczesne technologie produkcji, które pozwalają uzyskać przyrost plonu. Przy małych arealach ich zastosowanie jest zbyt kosztowne, a tym samym nieopłacalne.

Województwo dolnośląskie odznacza się dobrymi warunkami do uprawy buraka cukrowego (warunki glebowe, długi okres wegetacji), a także wysokim poziomem technologii produkcji. Tylko w latach 2002-2003 plony były znacznie mniejsze niż średnio w kraju. Wynikało to z niekorzystnych warunków pogodowych, które mają decydujący wpływ na plonowanie buraka cukrowego [Janiak i in. 2011, 2012, Artyszak 2012b].

Tabela 1. Powierzchnia uprawy buraka cukrowego w woj. dolnośląskim w latach 2002–2011

Wyszczególnienie	Wielkości dla uprawy buraka cukrowego w roku										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Powierzchnia ogółem [ha]	29 748	27 378	28 345	27 120	26 789	24 063	19 926	20 564	19 073	18 769	
Powierzchnia w gospodarstwach indywidualnych [ha]	22 788	18 121	18 834	17 878	18 250	15 860	15 628	15 180	12 440	12 500	
Udział w powierzchni ogółem [%]	9,8	9,6	9,5	9,5	10,2	9,7	10,6	10,3	9,2	9,2	
Udział powierzchni dla gospodarstw indywidualnych [%]	9,0	7,8	7,7	7,6	8,5	7,8	10,0	9,3	7,5	7,6	
Płony dla gospodarstw ogółem [t/ha]	41,3	36,6	42,5	50,9	42,8	53,5	46,1	53,7	53,9	63,5	
Płony dla gospodarstw indywidualnych [t/ha]	42,1	33,7	41,0	53,8	43,1	52,8	46,5	54,8	55,0	65,5	
Relacja plonu ogółem w woj. dolnośląskim do plonu ogółem w Polsce [%]	93,2	89,3	99,3	122,4	97,7	104,3	99,1	98,9	111,6	110,6	
Relacja plonu dla gospodarstw indywidualnych w woj. dolnośląskim do plonu ogółem w Polsce [%]	95,9	81,4	96,0	131,2	99,1	105,0	99,6	99,1	113,9	113,9	
Zbiory ogółem [tys. t]	1228,3	1002,4	1205,0	1379,2	1145,4	1287,8	919,4	1103,7	1028,3	1191,1	
Zbiory w gospodarstwach indywidualnych [tys. t]	959,1	611,1	773,1	962,5	786,6	837,4	726,8	831,4	684,0	819,3	
Udział zbiorów ogółem w zbiorach w kraju [%]	9,1	8,5	9,5	11,6	10,0	10,2	10,5	10,2	10,3	10,2	
Udział zbiorów z gospodarstw indywidualnych w zbiorach w kraju [%]	8,6	6,3	7,4	10,0	8,4	8,2	10,0	9,3	8,6	8,7	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mimo znacznego ograniczenia powierzchni uprawy zbiory buraka cukrowego w analizowanym województwie od 2002 do 2011 roku zmalały tylko o 3,0%. Był to efekt znacznego wzrostu plonów. Udział zbiorów w województwie dolnośląskim w produkcji krajowej wykazywał tendencję wzrostową, co wynikało przede wszystkim z ograniczenia produkcji buraka cukrowego w innych rejonach kraju.

Głównym rejonem uprawy buraka cukrowego w województwie dolnośląskim jest podregion wrocławski, w którym w 2002 roku roślina ta zajmowała 15,1 tys. ha (tabela 2.).

Tabela 2. Powierzchnia uprawy buraka cukrowego w poszczególnych powiatach w województwie dolnośląskim

Jednostki regionalne		Powierzchnia uprawy w gospodarstwach rolnych ogółem [ha] w roku			Powierzchnia uprawy w gospodarstwach indywidualnych [ha] w roku		
Podregion	powiat	2002	2010	zmiana [%]	2002	2010	zmiana [%]
jeleniogórski	razem	2 778,26	2 288,43	-17,6	2287,34	1654,87	-27,7
	bolesławiecki	138,94	114,74	-17,4	138,94	114,74	-17,4
	jaworski	1 497,71	1 258,73	-16,0	1 319,79	1 114,49	-15,6
	jeleniogórski	6,00	2,40	-60,0	6,00	2,40	-60,0
	kamiennogórski	0,13	26,83	+20 538,5	0,13	26,83	+20 538,5
	lubański	6,30	7,40	+17,5	6,30	7,40	+17,5
	lwówecki	85,95	77,55	-9,8	85,95	45,55	-47,0
	zgorzelecki	2,75	0,26	-90,5	2,75	0,26	-90,5
	złotoryjski	1 040,48	798,32	-23,3	727,48	341,00	-53,1
m. Jelenia Góra	-	2,20	-	-	2,20	-	
legnicko-głogowski	razem	7 515,51	3 387,42	-54,9	5 294,67	2 517,26	-52,5
	głogowski	2 042,86	723,69	-64,6	1 170,36	517,37	-55,8
	górowski	1 765,44	1 148,53	-34,9	1 484,91	686,24	-53,8
	legnicki	2 150,98	1 010,98	-53,0	1 252,17	839,64	-32,9
	lubiński	498,59	128,38	-74,3	429,59	128,38	-70,1
	połkowicki	798,78	d.u.	-	698,78	d.u.	-
	m. Legnica	258,86	d.u.	-	258,86	d.u.	-
wałbrzyski	razem	4 269,75	3 363,69	-21,2	3 159,23	1 962,30	-37,9
	dzierżoniowski	751,28	734,43	-2,2	688,38	372,80	-45,8
	kłodzki	144,71	118,52	-18,1	94,71	83,30	-12,0
	świdnicki	2 473,00	1 882,38	-23,9	1 619,69	975,93	-39,7
	wałbrzyski	0,10	3,93	+3 830,0	0,10	3,93	+3 830,0
	ząbkowicki	900,66	624,42	-30,7	756,35	526,33	-30,4
wrocławski	razem	15 122,67	10 050,78	-33,5	12 034,01	6 138,77	-49,0
	milicki	107,45	83,93	-21,9	73,45	39,16	-46,7
	oleśnicki	800,30	650,28	-18,7	800,30	550,74	-31,2
	oławski	1 273,13	901,80	-29,2	1 038,07	885,29	-14,7
	strzeliński	3 541,33	2 721,33	-23,2	2 997,47	1 691,68	-43,6
	średzki	2 109,62	1 549,24	-26,6	1 419,19	670,46	-52,8
	trzebnicki	1 420,80	1 055,35	-25,7	1 031,25	380,09	-63,1
	wołowski	902,96	603,96	-33,1	505,76	381,31	-24,6
wrocławski	4 967,08	2 484,89	-50,0	4 168,52	1 538,04	-63,1	
m. Wrocław	razem	190,85	279,95	+46,7	40,85	265,95	+551,0
Wrocław	m. Wrocław	190,85	279,95	+46,7	40,85	265,95	+551,0

d.u. – dane ukryte

Źródło: opracowanie własne na podstawie PSR 2002 i 2010.

Do 2010 roku areal buraka cukrowego zmniejszył się w tym podregionie o 33,5% do 10,1 tys. ha. W podregionie legnicko-głogowskim skala obniżki była zdecydowanie większa (54,9%), a mniejsza i zbliżona w podregionach wałbrzyskim (21,2%) oraz w jeleniogórskim (17,6%). W podregionie m. Wrocław powierzchnia zwiększyła się o 46,7%, ale ze względu na to, że była niewielka, nie miało to dużego znaczenia w skali województwa. Podobnie było w czterech powiatach, w pozostałych zaś nastąpiło ograniczenie produkcji, w tym w dwóch o 0,1-10,0%, w pięciu o 10,1-20,0%, w ośmiu o 20,1-30,0%, w czterech o 30,1-40,0%, w trzech o 40,1-50,0%, i po jednym w następujących przedziałach 50,1-60,0%, 60,1-70,0%, 70,1-80,0% i 90,1-100,0%. W przypadku gospodarstw indywidualnych zmniejszenie powierzchni uprawy wyniosło: w czterech powiatach o 10,1-20,0%, w dwóch o 20,1-30,0%, w czterech o 30,1-40,0%, w sześciu o 40,1-50,0%, w sześciu o 50,1-60,0%, w dwóch o 60,1-70,0%, po jednym w przedziałach 70,1-80,0% i 90,1-100,0%.

W 2002 roku w pięćdziesięciu gminach o największej powierzchni uprawy buraka cukrowego roślina ta zajmowała 25,3 tys. ha, czyli 85,1% areалу w całym województwie (tabela 3.). W gospodarstwach indywidualnych uprawiano 19,4 tys. ha buraka cukrowego, tj. 85,1% obszaru zajętego przez tę roślinę w takich gospodarstwach w całym województwie. W 2010 roku powierzchnia uprawy w analizowanych gminach zmniejszyła się ogółem do 16,6 tys. ha, czyli o 34,6% w stosunku do 2002 roku. Obszar ten stanowił 86,8% areálu buraka cukrowego w całym województwie. W gospodarstwach indywidualnych w pięćdziesięciu wybranych gminach od 2002 roku do 2010 roku powierzchnia uprawy buraka cukrowego została ograniczona o 53,1% do 10,3 tys. ha – 82,8% areálu tej rośliny w takich gospodarstwach w całym województwie. Tylko w pięciu gminach powierzchnia uprawy uległa zwiększeniu, w tym najwięcej, bo o 37,5% w gminie Świdnica. W sześciu gminach została zmniejszona o 0,1-10,0%, w dziewięciu o 10,1-20,0%, w czterech o 20,1-30,0%, w czterech o 30,1-40,0%, w ośmiu o 40,1-50,0%, w trzech o 50,1-60,0%, w trzech o 60,1-70,0%, w jednej o 70,1-80,0% i w trzech o 90,1-90,0%. W przypadku gospodarstw indywidualnych obniżki wynosiły: w dwóch gminach o 0,1-10,0%, w pięciu o 10,1-20,0%, w trzech o 20,1-30,0%, w ośmiu o 30,1-40,0%, w ośmiu o 40,1-50,0%, w siedmiu o 50,1-60,0%, w trzech o 60,1-70,0%, w trzech o 70,1-80,0% i w czterech o 80,1-90,0%.

W 2010 roku produkcję buraka cukrowego w województwie dolnośląskim prowadzono w 2663 gospodarstwach ogółem, w tym w 2570 gospodarstwach indywidualnych (tab. 4.). Najwięcej gospodarstw, w których uprawiano buraka cukrowego było w powiecie wrocławskim (323). Średnia wielkość plantacji w województwie dolnośląskim wyniosła 7,16 ha ogółem. W skali kraju średnia wielkość plantacji wyliczona na podstawie danych publikowanych przez GUS to 4,02 ha. Największą przeciętną powierzchnią plantacji charakteryzowały się powiaty: m. Wrocław (14 ha), średzki, trzebnicki i strzebiński (około 10 ha). Średnia plantacja w gospodarstwach indywidualnych miała powierzchnię 4,84 ha i była największa w powiecie m. Wrocław (14 ha).

W 2010 roku w 50 wybranych gminach województwa dolnośląskiego produkcję buraka cukrowego prowadziło gospodarstw 2000 ogółem, w tym 1915 gospodarstw indywidualnych (tab. 5.). Stanowiło to odpowiednio 75,1% oraz 74,5% liczby gospodarstw ogółem i indywidualnych uprawiających buraka cukrowego w województwie.

Najwięcej, bo 107 gospodarstw ogółem produkujących buraka cukrowego było w gminie Borów. Średnia wielkość plantacji w analizowanych gminach w 2010 roku wyniosła 8,27 ha ogółem i była o 15,5% większa niż dla całego województwa. Dla gospodarstw indywidualnych było to 5,37 ha, czyli o 11% więcej niż dla województwa. Największą średnią powierzchnią plantacji ogółem charakteryzowała się gmina Brzeg Dolny (21,81 ha), a wśród gospodarstw indywidualnych gmina Ruja (16,55 ha).

Tabela 3. Pięćdziesiąt gmin o największej powierzchni uprawy buraka cukrowego w województwie dolnośląskim

Gmina	Powierzchnia uprawy w gospodarstwach rolnych ogółem w roku			Powierzchnia uprawy w gospodarstwach indywidualnych w roku		
	2002	2010	zmiana [%]	2002	2010	zmiana [%]
Bierutów	217,08	216,86	-0,10	217,08	140,52	-35,3
Borów	650,67	552,00	-15,2	650,67	552,00	-15,2
Brzeg Dolny	269,00	87,22	-67,6	123,90	32,42	-73,8
Chojnów	301,56	311,57	+3,3	301,56	311,37	+3,3
Długoleka	505,62	504,08	-0,3	505,62	431,54	-14,7
Domaniów	862,14	625,40	-27,5	627,08	608,89	-2,9
Dzierżoniów	289,46	206,52	-28,6	289,46	104,33	-64,0
Góra	914,66	720,47	-21,2	723,13	410,01	-43,3
Grębocice	486,85	249,59	-48,7	386,85	219,38	-43,3
Jaworzyna Śląska	293,34	251,59	-14,2	203,34	179,59	-11,7
Jordanów Śląski	301,19	173,04	-42,5	286,19	173,04	-39,5
Kąty Wrocławskie	570,08	76,89	-86,5	558,88	67,97	-87,8
Kobierzyce	1676,42	510,15	-69,6	1419,32	222,45	-84,3
Kondratowice	912,86	824,98	-9,6	636,86	455,05	-28,5
Kotla	703,06	134,55	-80,9	297,06	134,55	-54,7
Kostomłoty	385,50	314,27	-18,5	228,98	131,75	-42,5
Krotoszyce	216,65	60,75	-72,0	216,65	60,75	-72,0
Kunice	537,14	d.u.	–	2,14	d.u.	–
Legnica	258,86	d.u.	–	258,86	d.u.	–
Łagiewniki	318,90	422,42	+32,5	291,90	166,98	-42,8
Marcinowice	333,99	211,30	-36,7	333,99	211,30	-36,7
Mściwój	379,15	474,22	+25,1	344,23	449,22	+30,5
Niechlów	419,71	207,77	-50,5	400,71	57,94	-85,5
Oleśnica	304,26	241,83	-20,5	304,26	241,83	-20,5
Olawa	349,66	241,04	-31,1	349,66	241,04	-31,1
Paszowice	263,40	128,48	-51,2	263,40	128,48	-51,2
Pęcław	541,78	d.u.	–	265,78	d.u.	–
Prochowice	269,42	30,94	-88,5	269,42	30,94	-88,5
Rudna	224,97	d.u.	–	155,97	d.u.	–
Ruja	498,66	198,65	-60,2	224,85	198,65	-11,7
Sobótka	551,76	225,87	-59,1	551,76	140,39	-74,6
Strzegom	462,24	394,98	-14,6	351,24	271,51	-22,7
Strzelin	1411,59	834,16	-40,9	1143,73	349,70	-69,4
Ścinawa	217,34	109,17	-49,8	217,34	109,17	-49,8
Środa Śląska	285,03	256,15	-10,1	285,03	129,89	-54,4
Świdnica	576,92	793,13	+37,5	366,73	180,78	-50,7
Trzebnica	444,91	359,97	-19,1	182,63	86,37	-52,7
Udanin	1141,30	968,25	-15,2	751,39	398,25	-47,0
Wądroże Wielki	567,45	323,84	-42,9	507,45	323,84	-36,2
Wąsosz	418,17	209,90	-49,8	348,17	207,90	-40,3
Wiązów	521,33	488,98	-6,2	521,33	313,72	-39,8
Wołów	445,77	371,43	-16,7	268,67	258,58	-3,8
Zągorodno	624,99	598,79	-4,2	480,99	198,79	-58,7
Ząbkowice Śląskie	358,61	248,46	-30,7	334,30	150,37	-55,0
Złotoryja	330,99	170,19	-48,6	161,99	112,87	-30,3
Zarów	309,84	162,58	-47,5	219,16	110,63	-49,5
Ziębice	298,58	179,82	-39,8	178,58	179,82	+0,7
Żmigród	587,02	596,16	+1,6	587,02	216,96	-63,0
Żórawina	990,09	816,92	-17,5	477,23	324,71	-32,0
Zukowice	514,95	471,19	-8,5	326,95	264,87	-19,0

Źródło: jak w tab. 2.

Tabela 4. Liczba gospodarstw i średnia powierzchnia plantacji buraka cukrowego w poszczególnych powiatach w woj. dolnośląskim w 2010 roku

Jednostki regionalne		Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
Podregion	powiaty	liczba	średnia powierzchnia plantacji [ha]	liczba	średnia powierzchnia plantacji [ha]
jeleniogórski	razem	315	7,26	305	5,43
	bolesławiecki	32	3,59	32	3,59
	jaworski	143	8,80	139	8,02
	jeleniogórski	7	0,34	7	0,34
	kamiennogórski	17	1,58	17	1,58
	lubański	17	0,44	17	0,44
	lwówecki	9	8,61	8	5,69
	zgorzelecki	3	0,09	3	0,09
	złotoryjski	83	9,61	78	4,37
m. Jelenia Góra	4	0,55	4	0,55	
legnicko-głogowski	razem	483	7,01	469	5,37
	głogowski	110	6,58	107	4,84
	górowski	136	8,45	127	5,40
	legnicki	132	7,66	131	6,41
	lubiński	15	8,56	15	8,56
	polkowicki	d.u.	–	d.u.	–
	m. Legnica	d.u.	–	d.u.	–
wałbrzyski	razem	652	5,16	628	3,12
	dzierżoniowski	126	5,83	120	3,11
	kłodzki	60	1,98	58	1,44
	świdnicki	267	7,05	254	3,84
	wałbrzyski	4	0,98	4	0,98
	ząbkowicki	194	3,22	191	2,76
wrocławski	razem	1193	8,42	1149	5,34
	milicki	23	3,65	21	1,86
	oleśnicki	133	4,89	130	4,24
	oławski	128	7,05	127	6,97
	strzeliński	271	10,04	260	6,51
	średzki	145	10,68	136	4,93
	trzebnicki	105	10,05	98	3,88
	wołowski	65	9,29	61	6,25
	wrocławski	323	7,69	316	4,87
m.	razem	20	14,00	19	14,00
Wrocław	m. Wrocław	20	14,00	19	14,00

d.u. – dane ukryte

Źródło: jak w tab. 2.

Tabela 5. Liczba gospodarstw i średnia powierzchnia plantacji buraka cukrowego w 50 gminach w woj. dolnośląskim w 2010 roku

Gmina	Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	liczba	średnia powierzchnia plantacji [ha]	liczba	średnia powierzchnia plantacji [ha]
Bierutów	21	10,33	20	7,03
Borów	107	5,16	107	5,16
Brzeg Dolny	4	21,81	3	10,81
Chojnów	56	5,56	56	5,56
Długołęka	78	6,46	77	5,60
Domaniów	85	7,36	84	7,25
Dzierżoniów	31	6,66	30	3,48
Góra	85	8,48	79	5,19
Grębobocice	40	6,24	39	5,63
Jaworzyna Śląska	34	7,40	33	5,44
Jordanów Śląski	48	3,61	48	3,61
Kąty Wrocławskie	15	5,13	14	4,86
Kobierzyce	37	13,79	35	6,36
Kondratowice	55	15,00	51	8,92
Kotla	23	5,85	23	5,85
Kostomłoty	51	6,16	48	2,75
Krotoszyce	22	2,76	22	2,76
Kunice	d.u.	–	d.u.	–
Legnica	d.u.	–	d.u.	–
Łagiewniki	59	7,16	56	2,98
Marcinowice	46	4,59	46	4,59
Mściwój	65	7,30	54	8,32
Niechlów	22	9,44	20	2,90
Oleśnica	56	4,32	56	4,32
Oława	28	8,61	28	8,61
Paszowice	12	10,71	12	10,71
Pęcław	d.u.	–	d.u.	–
Prochowice	12	2,58	12	2,58
Rudna	d.u.	–	d.u.	–
Ruja	12	16,55	12	16,55
Sobótka	43	5,25	42	3,34
Strzegom	74	5,34	72	3,77
Strzelin	40	20,85	34	10,29
Ścinawa	10	10,92	10	10,92
Środa Śląska	13	19,70	11	11,81
Świdnica	68	11,63	61	2,96
Trzebnica	29	12,41	26	3,32
Udanin	73	13,26	69	5,77
Wądroże Wielki	36	9,00	36	9,00
Wąsosz	25	8,40	24	8,66
Wiązów	59	8,29	58	5,41
Wołów	41	9,06	39	6,63
Zagrodno	40	15,00	37	5,37
Ząbkowice Śląskie	58	4,28	55	2,73
Złotoryja	27	6,30	25	4,51
Żarów	35	4,65	34	3,25
Ziębice	60	3,00	60	3,00
Żmigród	51	11,69	48	4,52
Żórawina	58	14,08	56	5,80
Żukowice	56	8,41	53	5,00

Źródło: jak w tab. 2.

PODSUMOWANIE

Najbardziej niekorzystną zmianą, jaka zaszła w okresie 2002-2011 w województwie dolnośląskim, było ograniczenie aż o 63% powierzchni uprawy buraka cukrowego. Było spowodowane reformą rynku cukru w UE, wprowadzoną w 2006 roku, a przede wszystkim zmniejszeniem o 13,5% limitów produkcyjnych dla Polski od roku gospodarczego 2008/2009. Podobna redukcja produkcji buraka cukrowego dotknęła także inne województwa [Bzowska-Bakalarz, Ostroga 2010, Artyszak 2012c]. W wyniku procesu restrukturyzacji w województwie dolnośląskim zrzeszono się prawa do produkcji 44669 t cukru [Obwieszczenie z dnia 22 czerwca 2011 r.]. Krajowy Program Restrukturyzacji objął 89 gmin w woj. dolnośląskim (1464 plantatorów). W województwie dolnośląskim w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* Agencja Rynku Rolnego wypłaciła 140 rolnikom 4159 tys. zł. W ramach działania *Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej* 3 przedsiębiorców otrzymało 7129,7 tys. zł [Agencja ... www.arr.gov.pl].

W 2001 roku w województwie dolnośląskim działało 9 cukrowni, wszystkie należały do niemieckiej spółki Südzucker. Większość zakładów zamknięto jeszcze przed wejściem w życie reformy rynku cukru w 2006 roku. W 2002 roku zamknięto 2 cukrownie (Pastuchów i Ziębice), w 2004 roku 3 zakłady (Jawor, Łagiewniki i Pustków) i w 2005 r. jeden – Małyszyn [Niemczak 2008]. W 2009 roku zdecydowano o likwidacji cukrowni Wrocław. W 2011 r. pozostały 2 czynne cukrownie: w Strzelinie i w Świdnicy.

Za korzystne zmiany, jakie zaszły w województwie dolnośląskim w latach 2002-2011, należy uznać koncentrację uprawy buraka cukrowego oraz wzrost średnich plonów. Dzięki temu zbiory zmalały jedynie o 3%.

Przyszłość produkcji buraka cukrowego w Polsce jest niejasna. Pod koniec czerwca 2013 r. Komisja Europejska, Parlament Europejski oraz ministrowie rolnictwa podjęli decyzję o zakończeniu kwotowania produkcji cukru w UE z dniem 30.09.2017 roku [Agri ... www.cibe-europe.eu]. Zniesienie limitów produkcji cukru spowoduje, że uprawa buraka cukrowego w Polsce ulegnie dalszemu ograniczeniu, bo nie jest on konkurencyjnym surowcem w stosunku do wydajniejszej trzciny cukrowej.

LITERATURA

- Agencja Rynku Rolnego wypłaciła prawie 1230 mln PLN pomocy dla Beneficjentów działań Krajowego Programu Restrukturyzacji. [tryb dostępu: http://arr.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1304:wypata-pomocy-beneficjentom-dziaa-krajowego-programu-restrukturyzacji-793-mln-pln&catid=80:krajowy-program-restrukturyzacji&Itemid=148, data odczytu: luty 2013].
- Agri Council & EP political agreement on CAP reform: „sugar deal” extends the sugar quota system only to 2017, [tryb dostępu: [http://www.cibe-europe.eu/img/user/CIBE%20Press%20Release%2027%20June%202013\(1\)\(2\).pdf](http://www.cibe-europe.eu/img/user/CIBE%20Press%20Release%2027%20June%202013(1)(2).pdf) data odczytu: wrzesień 2013].
- Artyszak A. 2012a: *Zmiany w produkcji buraka cukrowego w Polsce na tle Unii Europejskiej w I dekadzie XXI wieku*, „Roczniki Naukowe SERiA” t. XIV, z. 1, s. 16-19.
- Artyszak A. 2012b: *Agrotechniczne i siedliskowe uwarunkowania plonowania i zdrowotności korzeni buraka cukrowego*, Rozprawy Naukowe i Monografie, 398, Wyd. SGGW, Warszawa, ss. 154.
- Artyszak A. 2012c: *Zmiany w produkcji buraka cukrowego w województwie lubelskim w latach 2002–2011*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskiej, Finanse i Marketing”, 8(57), s. 26-35.
- Bank Danych Lokalnych, GUS, Warszawa.
- Bzowska-Bakalarz M., Ostroga K. 2010: *Assessment of chances for keeping sugar beet production in Lubelskie voivodeship*, „Agricultural Engineering”, 6(124), s. 5-11.

- Janiak W., Piecuch K., Siódmiak J. 2011: *Wyniki Porejestrowych Doświadczeń Odmianowych, Burak cukrowy 2011*, Słupia Wielka, COBORU, 83, ss. 18.
- Janiak W., Piecuch K., Siódmiak J. 2012: *Wyniki Porejestrowych Doświadczeń Odmianowych. Burak cukrowy 2012*, Słupia Wielka, COBORU, 92, ss. 17.
- Niemczak M. 2008: *Przemiany struktur polskiego przemysłu cukrowniczego jako efekt procesu restrukturyzacji*, „Prace Komisji Geografii i Przemysłu” 10, s. 109-122.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie Krajowego Programu Restrukturyzacji*, Monitor Polski nr 44, poz. 672, 2009.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie wykazu gmin objętych procesem restrukturyzacji, wskazanych w Krajowym Programie Restrukturyzacji*, Monitor Polski nr 44, poz. 673, 2009.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie zmiany wykazu gmin objętych procesem restrukturyzacji, wskazanych w Krajowym Programie Restrukturyzacji*, Monitor Polski nr 12, poz. 127, 2010.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 czerwca 2011 r. w sprawie zmiany Krajowego Programu Restrukturyzacji*, Monitor Polski nr 61, poz. 585, 2011.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/2007 z dnia 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru*, Dz.Urz. WE L 283 z dnia 27.10.2007.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru*, Dz.Urz. WE L. 58 z dnia 28.02.2006.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 319/2006 z 20 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników*, Dz.Urz. WE L. 58 s. 32 z dnia 28.02.2006 r.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 320/2006 z 20 lutego 2006 r. ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej*, Dz.Urz. WE L. 58 z dnia 28.02.2006.

Arkadiusz Artyszak

CHANGES IN SUGAR BEET PRODUCTION IN LOWER SILESIA PROVINCE
IN THE YEARS 2002-2011

Summary

The paper presents the CSO data changes in sugar beet production in Lower Silesian Province in the years 2002-2011. During this period the acreage under sugar beet decreased by 63.1%, yields increased by 53.7%, and harvest decreased by 3.0%. In the years 2002-2011 the acreage of sugar beet was reduced in 26 districts, including reduction by over 30% in 11 districts. The main reason for limiting the production of sugar beet was the reform of the sugar market in the European Union in the years 2006-2009.

Adres do korespondencji

dr Arkadiusz Artyszak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Rolnictwa i Biologii

Katedra Agronomii

ul. Nowoursynowska 159, 02-787 Warszawa

tel. (22) 593 27 02

e-mail: arkadiusz_artyszak@sggw.pl